УДК 351.864 (556.3)

DOI: <http://doi.org/10.17721/1728-2713.87.09>С. Пасіка¹, канд. юрид. наук, ст. наук. співроб.E-mail: ras3@i.ua;Д. Чомко², канд. геол. наукE-mail: Dimath@ukr.net;О. Опанасенко¹, канд. юрид. наукE-mail: tcherkasova@ukr.net;Д. Хомяков¹, канд. юрид. наук, підполковникE-mail: dimas84@meta.ua;О. Скиба¹, наук. співроб.E-mail: skyba@ukr.net;О. Горбачук¹, наук. співроб.E-mail: administrator.2@ukr.net;¹Військовий інститут Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Науково-дослідний центр, вул. Ломоносова, 81, м. Київ, 03189, Україна;²Київський національний університет імені Тараса Шевченка, ННІ "Інститут геології", вул. Васильківська, 90, м. Київ, 03022, Україна

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ ВИДОБУТКУ НАФТИ ТА ГАЗУ ДЛЯ ПОТРЕБ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

(Представлено членом редакційної колегії д-ром геол. наук, проф. В.А. Михайловим)

Проведено аналіз нормативно-правових актів, що регулюють деякі питання процесів видобутку нафти та газу для потреб країни в цілому та військово-промислового комплексу України зокрема. Розглянуто та проаналізовано загальні тенденції розвитку нафтогазового сектору, видобутку нафти і газу як складових національної безпеки та оборони України.

Відсутність чіткої системи у правовому регулюванні сфери видобутку нафти та газу, в тому числі і для забезпечення потреб безпеки і оборони, становить реальну загрозу національним інтересам України, тому зазначена тематика є актуальною в умовах сьогодення.

В умовах недостатнього ресурсного забезпечення, скорочення запасів вуглеводневого палива, залежності від монополічних постачачів енергетичних ресурсів та неефективного використання ресурсів у секторі безпеки і оборони актуальним є питання правового регулювання процесів видобутку нафти та газу для потреб національної безпеки та оборони України. Крім того, велика кількість непрямих внутрішньодержавних чинників, а саме: відсутність чітко визначених стратегічних цілей, пріоритетних напрямів і завдань соціально-економічного, воєнно-економічного та науково-технічного розвитку України; висока залежність національної економіки від зовнішніх ринків; недостатній рівень захищеності критичної інфраструктури від терористичних посягань і диверсій; неефективне управління безпекою критичної інфраструктури і систем життєзабезпечення та ін., тільки посилюють необхідність швидкого прийняття необхідних кроків для вирішення цього питання.

Ключові слова: національна безпека та оборона України, енергетична безпека, нафтогазовий сектор, видобуток нафти і газу, правове регулювання процесів видобутку нафти та газу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми питання енергетичної безпеки України, процесів видобутку нафти та газу, функціонування нафтогазового комплексу України, є предметом багатьох економічних, політичних, екологічних, технічних та інших наукових досліджень. Дослідженнями зазначеної проблематики охоплена ціла плеяда науковців (Даценко, 2016; Шидловський та Кавалко, 2001; Шлемко та Бінько, 1997; Вороновський та Недін, 2007; Лойко, 2013; Прокіп, 2011, Лисенко та Чумаченко, 2006 та ін.)

Проте відсутні наукові та науково-практичні дослідження, що стосуються правового регулювання процесів видобутку нафти та газу для потреб національної безпеки та оборони України, що вказує на прогалину в правовому регулюванні вітчизняної нафтогазової галузі та спонукає на подальші дослідження з метою знаходження шляхів зміцнення національної безпеки і оборони України. Така ситуація ускладнює формування дієвої державної політики в енергетичній сфері та створює передумови для виникнення додаткових загроз національній безпеці та обороні України

Метою статті є теоретико-правове дослідження питань правового регулювання процесів видобутку нафти та газу для потреб національної безпеки та оборони України через призму гарантування енергетичної безпеки держави, аналіз поняття енергетичної безпеки як складової національної безпеки України.

Завданнями статті є:

- дослідження правового регулювання процесів видобутку нафти та газу для потреб національної безпеки та оборони України;
- визначення проблемних питань регулювання процесів видобутку нафти та газу для потреб національної

безпеки та оборони України відповідно до нормативних документів;

- характеристика законодавства у сфері функціонування нафтогазового комплексу для потреб національної безпеки та оборони України;
- обґрунтування шляхів удосконалення питань правового регулювання процесів видобутку нафти та газу для потреб національної безпеки та оборони України.

Виклад основного матеріалу. На нашу думку, забезпечення функціонування системи правового регулювання процесів видобутку нафти та газу для національної безпеки України повинно бути пріоритетним завданням Стратегії національної безпеки України. Сьогодні така система в Україні перебуває на стадії формування, і можна говорити тільки про її окремі елементи. Тобто є окремі нормативно-правові акти, які не забезпечують всебічного правового регулювання таких процесів, а в окремих випадках деякі норми цих нормативно-правових актів суперечать одна одній та є колізійними.

Визначаючи термін національної безпеки та оборони України, ми повинні розуміти це як спосіб самозбереження українського народу, який досяг рівня організації у формі незалежної держави. Цей спосіб уможливорює його вільне існування і саморозвиток, надійний захист від зовнішніх та внутрішніх загроз.

Національну безпеку України можна визначити як систему державно-правових і суспільних гарантій стабільності життєдіяльності та розвитку українського народу загалом та кожного громадянина зокрема, захист їхніх базових цінностей і законних інтересів, джерел духовного та матеріального розвитку від можливих реальних і потенційних, внутрішніх та зовнішніх загроз.

Стратегією національної безпеки України до 2020 р. визначено пріоритетні цілі та напрями на реалізацію державної політики національної безпеки, окреслено актуальні загрози та основні напрями державної політики національної безпеки України (*Указ Президента України...*, 2015).

Неефективність системи забезпечення національної безпеки і оборони України та загрози енергетичній безпеці та критичній інфраструктурі визначені рядом чинників, а саме:

- недостатністю ресурсного забезпечення та неефективним використанням ресурсів у секторі безпеки і оборони;
- блокуванням зусиль України щодо протидії монополізації стратегічних галузей національної економіки російським капіталом, щодо позбавлення залежності від монопольних постачань критичної сировини, насамперед енергетичних ресурсів;
- відсутністю чітко визначених стратегічних цілей, пріоритетних напрямів і завдань соціально-економічного, воєнно-економічного та науково-технічного розвитку України, а також ефективних механізмів концентрації ресурсів для досягнення таких цілей;
- високим рівнем "тінізації" та криміналізації національної економіки, кримінально-клановою системою розподілу суспільних ресурсів;
- надмірною залежністю національної економіки від зовнішніх ринків;
- спотворенням ринкових механізмів в енергетичному секторі;
- недостатнім рівнем диверсифікації джерел постачання енергоносіїв та технологій;
- криміналізацією та корумпованістю енергетичної сфери;
- недієвою політикою енергоефективності та енергозабезпечення;
- критичною зношеністю основних фондів об'єктів інфраструктури України та недостатнім рівнем їх фізичного захисту;
- недостатнім рівнем захищеності критичної інфраструктури від терористичних посягань і диверсій;
- неефективним управлінням безпекою критичної інфраструктури і систем життєзабезпечення.

На сьогодні процеси видобутку нафти та газу регулюються такими основними нормативно-правовими актами:

- Кодексом України "Про надра" (н.д.);
- Законом України "Про нафту і газ" (н.д.);
- Законом України "Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року" (н.д.);
- Законом України "Про ринок природного газу" (н.д.);
- Законом України "Про газ (метан) вугільних родовищ" (н.д.);
- Законом України "Про функціонування паливно-енергетичного комплексу в особливий період" (н.д.);
- Постановою Кабінету міністрів України від 16 жовтня 2014 р. № 570. Про організацію та проведення біржових аукціонів з продажу нафти сирової, газового конденсату власного видобутку і скрапленого газу (2014);
- Постановою Кабінету міністрів України від 30 травня 2011 р. № 615. Про затвердження Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами (2011) та іншими підзаконні нормативно-правовими актами, що регламентують процеси видобутку нафти та газу та постачання їх для потреб сектору безпеки та оборони.

Станом на сьогодні збереглися суттєві загрози забезпеченню енергетичної самодостатності, зокрема нарощуванню ресурсної бази, скороченню імпорту та збільшенню власного видобутку енергетичних ресурсів.

Відчутно гальмується реалізація Закону України "Про ринок природного газу" (н.д.), який визначає правові засади функціонування ринку природного газу України, заснованого на принципах вільної конкуренції, належного захисту прав споживачів та безпеки постачання природного газу, а також здатного до інтеграції з ринками природного газу держав – сторін Енергетичного Співтовариства, у т. ч. шляхом створення регіональних ринків природного газу. Процес відокремлення (unbundling) транспортування газу від інших видів діяльності АТ "НАК "Нафтогаз України" триває досить повільно.

Фактично не реалізовано Концепцію розвитку газовидобувної галузі України, порушено терміни виконання плану заходів щодо реалізації Концепції, не ухвалено низку нормативно-правових актів, необхідних для їх реалізації.

На законодавчому рівні не вирішено проблему відсутності дієвого державного контролю видобутку вуглеводнів, не проведено інвентаризацію фондів діючих й законсервованих свердловин. Усе це відкриває можливості для незаконного й неврахованого видобутку енергетичних ресурсів.

Загальнодержавну програму розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 р. (н.д.) не приведено у відповідність до сучасних потреб національної економіки в паливно-енергетичних ресурсах.

Не запроваджено стимулів для ефективного розроблення малих розвіданих родовищ вуглеводнів, як наслідок – вони не експлуатуються або законсервовані. Через це виникла нова загроза, що полягає в неможливості повного забезпечення потреб України в природному газі в разі припинення російського транзиту.

Загрози енергетичній безпеці зберігаються й у нафтовій галузі, яка повинна забезпечити пошук, розвідку та розробку родовищ нафти, транспортування, переробку, зберігання і реалізацію нафти та продуктів їх переробки (*Рябцев та Суходоля, 2019*).

Закон України "Про нафту і газ" визначає основні правові, економічні та організаційні засади діяльності нафтогазової галузі України та регулює відносини, пов'язані з особливостями користування нафтогазоносними надрами, видобутком, транспортуванням, зберіганням та використанням нафти, газу та продуктів їх переробки з метою забезпечення енергетичної безпеки України, розвитку конкурентних відносин у нафтогазовій галузі, захисту прав усіх суб'єктів відносин, що виникають у зв'язку з геологічним вивченням нафтогазоносності надр, розробкою родовищ та переробкою нафти і газу, зберіганням, транспортуванням та реалізацією нафти, газу та продуктів їх переробки, відносини споживачів нафти і газу та працівників галузі (*Закон України "Про нафту і газ", н.д.*).

Відсутність в Україні необхідних запасів нафти і нафтопродуктів зумовлює суттєву залежність національної економіки від імпорту енергоносіїв і становить загрозу енергетичній безпеці країни.

Вона зумовлена тим, що співвідношення власного виробництва та імпорту в 2018 р. становило 43:57 для автомобільного бензину, 11:89 для дизельного палива і 24:76 для скрапленого нафтового газу. При цьому частка нафтопродуктів, вироблених у Російській Федерації або з російської сировини (передусім, у Республіці Білорусь) у структурі імпорту перевищує 80 %. Таким чином, задіявши інструменти політичного тиску на Мінськ (безпосередньо або через російських акціонерів Мозирського нафтопереробного заводу), Москва здатна заблокувати дві третини постачань нафтопродуктів, необхідних українській економіці (*Рябцев та Суходоля, 2019*).

Інтеграція України до Європейського Співтовариства зумовлює необхідність створення мінімальних запасів

нафти і нафтопродуктів (далі – мінімальні запаси) відповідно до Директив Європейського Союзу та з урахуванням практики держав-членів ЄС.

Посилення залежності від зовнішніх поставок нафтопродуктів, передусім із країн Митного союзу, зумовлює необхідність прискорення робіт зі створення в Україні мінімальних запасів нафти й нафтопродуктів, вимоги до яких встановлені *Директивою 2009/119/ЄС (Директива..., 2009)*.

Необхідність створення в Україні мінімальних запасів зумовлена:

- недостатнім обсягом видобутку власних вуглеводнів;
- залежністю України від імпорту сирої нафти;
- обмеженими можливостями швидкого нарощення обсягів постачання нафти і нафтопродуктів в Україну;
- наявною загрозою зменшення обсягу або припинення постачання нафти і нафтопродуктів в Україну в умовах виникнення кризових явищ на ринку нафти і нафтопродуктів;
- потребою у протидії можливим неправомірним діям суб'єктів ринку нафтопродуктів України, зокрема вчиненню антиконкурентних узгоджених дій;
- необхідністю дотримання вимог Європейського Союзу щодо створення мінімальних запасів нафти і нафтопродуктів.

Відповідно до схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 8 грудня 2009 р. № 1498-р *Концепції створення в Україні мінімальних запасів нафти і нафтопродуктів на період до 2020 року (2009)*, визначено проблеми, на розв'язання яких потрібно спрямувати увагу. Проте станом на сьогодні ми не маємо ухвалених відповідних нормативно-правових актів, а саме Закону України "Про мінімальні запаси нафти і нафтопродуктів" та постанови Кабінету Міністрів України про затвердження вибраної моделі мінімальних запасів нафти й нафтопродуктів.

Необхідним кроком на сьогодні є здійснення нової інвестиційної та інноваційної політики, спрямування переважної частки інвестицій на модернізацію нафто- та газовидобувної галузі, що забезпечить економічну безпеку України.

Також необхідна планомірна, цілеспрямована конверсія значної частини військово-промислового комплексу, яка має здійснюватися дуже обережно і тільки за позитивних зрушень у соціально-економічній структурі українського суспільства та міждержавних відносинах. Крім того, мають бути якнайшвидше побудовані нові структурні елементи військово-промислового комплексу України.

На території України, яка становить 0,7 відсотка світової території, виявлено до п'яти відсотків усіх мінерально-сировинних ресурсів земної кулі. (*Про заходи..., 2010*)

За доведеними запасами вуглеводнів Україна займає третє місце в Європі. (*Дудкін та ін., 2018*)

Належне державне управління в галузі геологічного вивчення та використання надр дало б змогу мінімізувати імпорт гостродефіцитної сировини, збільшити видобуток власних нафти і газу, значно підвищити економічну незалежність і безпеку держави.

Однак постійне реформування за роки незалежності органів, що здійснюють державне управління у галузі геологічного вивчення і використання надр, а також відсутність чіткої правової регламентації їх діяльності, призвело до зниження ефективності діяльності таких підприємств та погіршення стану використання надр у державі в цілому.

Геологорозвідувальні підприємства не здатні забезпечити належне нарощування ресурсної бази. Протягом 20 років відкрито близько 10 нових родовищ нафти і газу

з невеликим потенціалом і лише одне велике родовище (Суботінське, близько 100 млн т), але й воно втрачене після анексії РФ Кримського півострова. Решта ж (88 % розвіданих) мають незначні запаси, а через великі глибини (4,5...6,0 км), низькі дебіти і малу кількість пробурених свердловин не в змозі вплинути на суттєве змінення видобутку. При цьому, якщо інтенсивність розроблення вітчизняних родовищ зі значними початковими запасами відповідає світовому рівню, то малі родовища освоюються набагато менш ефективно.

Відсутність чіткого розподілу компетенцій державних органів фактично унеможливила здійснення ефективного контролю за виконанням державного замовлення в галузі геологічного вивчення і використання надр.

Основні чинники незадовільного рівня енергетичної безпеки та загрози, ідентифіковані Радою національної безпеки і оборони України ще у 2005 р. (зокрема, надмірна залежність України від монопольних постачальників природного газу, нафти та ядерного палива; наявність неринкових і непрозорих відносин у цих галузях; нераціональна структура паливно-енергетичних балансів країни; надмірна енергоємність галузей економіки та соціальної сфери) і надалі залишаються підґрунтям для економічного тиску на нашу державу, що заподіяло шкоди національним інтересам України.

Не відповідає потребам сьогодення, стримує розвиток галузі, створює передумови для нераціонального використання надр та поширення корупції в цій галузі й недосконалість законодавства.

Оскільки забезпечення природними ресурсами на сьогодні є одним з основних елементів, на яких базується стабільність національної безпеки та оборони, залишається незрозумілим, чому за наявності державних підприємств з видобутку та переробки нафти та газу потреби сектору безпеки та оборони забезпечуються шляхом закупівлі нафтопродуктів та газу у сторонніх суб'єктів ринкових відносин. Зазначена система постачання є неефективною, оскільки містить в собі низку ризиків, а саме:

- сторонні суб'єкти ринкових відносин не піддаються координації та управлінню зі сторони держави, отже при виникненні негайної потреби в отриманні нафтопродуктів та газу для забезпечення сектору безпеки і оборони вона може бути не реалізована через відсутність, дефіцит або завищену ціну на зазначені товари;

- складна процедура державних закупівель не дає змоги оперативно реагувати на збільшення потреб сектору безпеки і оборони;

- складна система оподаткування процесів видобутку та реалізації нафтопродуктів та газу ускладнює розрахунки потреб у фінансуванні сектору безпеки та оборони;

- значна кількість посередників, що виникає в проміжку між видобутком та постачанням нафти та газу для потреб сектору безпеки та оборони, підвищує ризик корупційних діянь, що, у свою чергу, призводить до відмивання коштів з державного бюджету та послаблення обороноздатності держави.

Висновки. Проаналізувавши стан правового регулювання процесів видобутку нафти та газу для потреб національної безпеки і оборони України, ми дійшли висновку, що існує ціла низка питань, які не врегульовані законодавством України, діють нормативно-правові акти, які містять колізійні норми, що значно підриває стан національної безпеки та оборони України.

Відсутність налагодженого механізму видобутку нафти та газу для потреб національної безпеки та оборони Укра-

їни створює загрозу для держави в цілому. Україна на сьогодні має достатньо можливостей, щоб забезпечити енергетичні потреби національної безпеки і оборони.

Початок вирішення цієї проблеми полягає у створенні належного правового регулювання процесів видобутку нафти та газу для потреб національної безпеки та оборони України. Аналіз вищезазначених питань допомагає визначити напрями для подальшого вирішення та врегулювання ситуації, що загрожує національним інтересам України.

Список використаних джерел

Воронівський, Г.К., Недін, І.В. (Ред.). (2007). Экономическая безопасность государства и интеграционные формы ее обеспечения. Киев: Знання України.

Даценко, О.М. (2016). Адміністративно-правове регулювання нафтогазового комплексу України. Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 "Адміністративне право та процес; фінансове право; інформаційне право". Запоріжжя.

Директива 2009/119/ЄС. (2009). Отримано 15 серпня 2019, із <https://rezerv.gov.ua/mizhnarodne-sivrobitnictvo/minimalni-zapasi-nafti-ta-naftoproduktiv/direktiva-2009119yes>.

Дудкін, О.М., Мінев, А.Н., Міцай А.О. та ін. (2018). Сучасний стан, проблеми і перспективи створення в Україні нафтового та енергетичного резервів: аналіт. доповідь. К.: НІСД. Отримано із https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-05/Dopovid_Suchodolya_Ryabtsev.pdf

Закон України "Про газ (метан) вугільних родовищ". (н. д.). Отримано 15 серпня 2019, із <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-17>.

Закон України "Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року". (н. д.). Отримано 15 серпня 2019, із <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3268-17>.

Закон України "Про нафту і газ". (н. д.). Отримано 15 серпня 2019, із <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2665-14>.

Закон України "Про ринок природного газу". (н. д.). Отримано 15 серпня 2019, із <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/329-19>.

Закон України "Про функціонування паливно-енергетичного комплексу в особливий період". (н. д.). Отримано 15 серпня 2019, із <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/307-16>.

Кодекс України "Про надра". (н. д.). Отримано 15 серпня 2019, із <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/132/94-%D0%B2%D1%80>

Концепції створення в Україні мінімальних запасів нафти і нафтопродуктів на період до 2020 року. (2009). Розпорядження Кабінету Міністрів України від 8 грудня 2009 р. № 1498-р. Отримано 15 серпня 2019, із <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1498-2009-%D1%80>

Лисенко, І.О., Чумаченко, С. Н. (Ред.) (2006). Напрямки вдосконалення природоохоронної діяльності в Збройних Силах України. Київ: ННДЦ ОТІВБ України.

Лойко, В.В. (2013). Енергетична безпека в контексті економічної безпеки. *Ефективна економіка*, 1, 373-387.

Про затвердження Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами. (2011). Постанова Кабінету міністрів України від 30 травня 2011 р. № 615. Отримано 15 серпня 2019, із <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/615-2011-%D0%BF>

Про заходи щодо підвищення ефективності державного управління у галузі геологічного вивчення і використання надр. (2010). Рішення Ради національної безпеки і оборони України. Отримано із <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0003525-10>

Про організацію та проведення біржових аукціонів з продажу нафти сирої, газового конденсату власного видобутку і скрапленого газу. (2014). Постанова Кабінету міністрів України від 16 жовтня 2014 р. № 570. Отримано 15 серпня 2019, із <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/570-2014-%D0%BF>

Прокіп, А.В. (2011). Гарантування енергетичної безпеки: минуле, сьогодення, майбутнє. Львів: ЗУКЦ.

Рябцев, Г.Л., Суходоль, О.М. (2019). Нові загрози у сфері забезпечення енергетичної безпеки: моніторинг реалізації стратегії національної безпеки. Отримано із <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/analitichni-materiali/nacionalna-bezpeka/novi-zagrozi-u-sferi-zabezpechennya>

Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року "Про Стратегію національної безпеки України". (2015). Отримано 15 серпня 2019, із <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>

Шидловський, А.К., Кавалко, М.П. (Ред.) (2001). Паливно-енергетичний комплекс України на порозі третього тисячоліття. Київ: УЕЗ.

Шлемко, В.Т., Бінко, І.Ф. (1997). Економічна безпека України: сутність і напрями забезпечення. Київ: НІСД.

References

Datsenko, O.M. (2016). Administratyvno-pravove rehulivannia naftohazovoho kompleksu Ukrainy. Avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.07 "Administratyvne pravo ta protses; finansove pravo; informatsiine pravo". Zaporizhzhia. [in Ukrainian]

Dudkin, O.M., Minyev, A.N., Mitsay, A.O. et al. (2018). Suchasnyy stan, problemy i perspektivy stvorennia v Ukraini naftovoho ta enerhetychnoho rezervu: analit. dopovid'. K.: NISD. Retrieved from https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-05/Dopovid_Suchodolya_Ryabtsev.pdf [in Ukrainian]

Dyrektyva 2009/119/leS. (2009). Retrieved August 15, 2019, from <https://rezerv.gov.ua/mizhnarodne-sivrobitnictvo/minimalni-zapasi-nafti-ta-naftoproduktiv/direktiva-2009119yes>. [in Ukrainian]

Kodeks Ukrainy "Pro nadra". (n. d.). Retrieved August 15, 2019, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/132/94-%D0%B2%D1%80>. [in Ukrainian]

Kontseptsii stvorennia v Ukraini minimalnykh zapasiv nafty i naftoproduktiv na period do 2020 roku. (2009). Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 8 hrudnia 2009 r. № 1498-r. Retrieved August 15, 2019, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1498-2009-%D1%80>. [in Ukrainian]

Loiko, V.V. (2013). Enerhetychna bezpeka v konteksti ekonomichnoi bezpeky. *Efektivna ekonomika*, 1, 373-387. [in Ukrainian]

Lysenko, I.O., Chumachenko, S. N. (Eds.). (2006). Napriamky vdoskonalennia pryrodokhoronnoi diialnosti v Zbroinykh Sylakh Ukrainy. Kyiv: NNDTs OTIVB Ukrainy. [in Ukrainian]

Pro orhanizatsiiu ta provedennia birzhovykh auktsioniv z prodazhu nafty syroi, hazovoho kondensatu vlasnoho vydobutku i skraplenoho hazu. (2014). Postanova Kabinetu ministriv Ukrainy vid 16 zhovtnia 2014 r. № 570. Retrieved August 15, 2019, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/570-2014-%D0%BF>. [in Ukrainian]

Pro zakhody shchodo pidvyshchennia efektyvnosti derzhavnoho upravlinnya u haluzi heolohichnoho vyvchennia i vykorystannia nadr. (2010). Rishennia Rady natsional'noyi bezpeky i oborony Ukrainy. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0003525-10> [in Ukrainian]

Pro zatverdzhennia Poriadku nadannia spetsialnykh dozvoliv na korystuvannia nadramy. (2011). Postanova Kabinetu ministriv Ukrainy vid 30 travnia 2011 r. № 615. Retrieved August 15, 2019, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/615-2011-%D0%BF>. [in Ukrainian]

Prokip, A.V. (2011). Harantuvannia enerhetychnoi bezpeky: mynule, sohodennia, maibutnie. Lviv: ZUKTs. [in Ukrainian]

Riabtsev, H.L., Sukhodolia, O.M. (2019). Novi zahrozy u sferi zabezpechennia enerhetychnoi bezpeky: monitorynh realizatsii stratehii natsionalnoi bezpeky. Retrieved from <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/analitichni-materiali/nacionalna-bezpeka/novi-zagrozi-u-sferi-zabezpechennya>. [in Ukrainian]

Shlemko, V.T., Binko, I.F. (1997). Ekonomichna bezpeka Ukrainy: sutnist i napriamky zabezpechennia: monohrafiia. Kyiv: NISD. [in Ukrainian]

Shydlovskiy, A.K., Kavalko, M.P. (Eds.). (2001). Palyvno - enerhetychnyi kompleks Ukrainy na porozhi tretioho tysiacholittia. Kyiv: UEZ. [in Ukrainian]

Ukaz Prezydenta Ukrainy Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 6 travnia 2015 roku "Pro Stratehiu natsionalnoi bezpeky Ukrainy". (2015). Retrieved August 15, 2019, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>. [in Ukrainian]

Voronovskiy, H.K., Nedin, I.V. (Eds.). (2007). Ekonomichna bezpeka derzhavy ta intehratsiini formy yii zabezpechennia. Kyiv: Znannia Ukrainy. [in Russian]

Zakon Ukrainy "Pro funktsionuvannia palyvno-enerhetychnoho kompleksu v osoblyvyi period". (n. d.). Retrieved August 15, 2019, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/307-16>. [in Ukrainian]

Zakon Ukrainy "Pro haz (metan) vuhilnykh rodovysch". (n. d.). Retrieved August 15, 2019, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-17>. [in Ukrainian]

Zakon Ukrainy "Pro naftu i haz". (n. d.). Retrieved August 15, 2019, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2665-14>. [in Ukrainian]

Zakon Ukrainy "Pro rynek pryrodnoho hazu". (n. d.). Retrieved August 15, 2019, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/329-19>. [in Ukrainian]

Zakon Ukrainy "Pro zatverdzhennia Zahalnodержavnoi prohramy rozvytku mineralno-syrovynnoi bazy Ukrainy na period do 2030 roku". (n. d.). Retrieved August 15, 2019, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3268-17>. [in Ukrainian]

Надійшла до редколегії 25.08.19

S. Pasika¹, PhD (Legal.), Senior Researcher

E-mail: ras3@i.ua;

D. Chomko², PhD (Geol.)

E-mail: Dimath@ukr.net;

O. Opanasenko¹, PhD (Legal.)

E-mail: tcherkasova@ukr.net;

D. Khomiakov¹, PhD (Legal.)

E-mail: lieutenant colonel, dimas84@meta.ua;

O. Skyba¹, Researcher

E-mail: skyba@ukr.net;

O. Horbachuk¹, Researcher

E-mail: administrator.2@ukr.net;

¹Military Institute of Taras Shevchenko National University of Kyiv,

Research Center, 81 Lomonosova Str., Kyiv, 03189, Ukraine;

²Taras Shevchenko National University of Kyiv,

Institute of Geology, 90 Vasylykivska Str., Kyiv, 03022, Ukraine

SOME ISSUES OF JURIDICAL REGULATORY OF OIL AND GAS PRODUCTION FOR NATIONAL SECURITY AND DEFENCE NEEDS OF UKRAINE

This article presents an analysis of regulations, dealing with certain issues of oil and gas production for national security and defence needs of Ukraine.

General trends of developing the petroleum sector, oil and gas production as a constituent of national security and defence of Ukraine were reviewed and analysed.

The absence of a system in the legal regulation of oil and gas production industry to meet the needs of security and defence pose a real threat to the national security and defence of Ukraine, therefore this topic is highly relevant in present circumstances.

The issues of juridical regulatory of oil and gas production for national security and defence needs of Ukraine is becoming highly relevant in conditions of insufficient resource supply, reduction of stocks of hydrocarbon fuel, dependence on a monopoly supplies of energy resources and ineffective using of resources in security and defence sectors. In addition, a large number of indirect domestic factors, namely: the absence of clearly defined strategic goals, priorities and tasks of socio-economic, military-economic and scientific and technical development of Ukraine; high dependence of the national economy on foreign markets; insufficient level of protection of the infrastructure from terrorist attacks and sabotage; ineffective security management of the infrastructure and life support systems, etc. only reinforce the need for a speedy solution of this issue.

Keywords: national security and defence of Ukraine, energy security, the petroleum sector, oil and gas production, the issues of juridical regulatory of oil and gas production.

С. Пасика¹, канд. юрид. наук, ст. науч. сотруд.

E-mail: ras3@i.ua;

Д. Чомко², канд. геол. наук

E-mail: Dimath@ukr.net;

Е. Опанасенко¹, канд. юрид. наук

E-mail: tcherkasova@ukr.net;

Д. Хомяков¹, канд. юрид. наук, подполковник

E-mail: dimas84@meta.ua;

А. Скиба¹, науч. сотруд.

E-mail: skyba@ukr.net;

О. Горбачук¹, науч. сотруд.

E-mail: administrator.2@ukr.net;

¹Военный институт Киевского национального университета имени Тараса Шевченко,

Научно-исследовательский центр, ул. Ломоносова, 81, г. Киев, 03189, Украина;

²Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко,

УНИ "Институт геологии", ул. Васильковская, 90, Киев, 03022, Украина

НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ПРОЦЕССОВ ДОБЫЧИ НЕФТИ И ГАЗА ДЛЯ НУЖД НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ И ОБОРОНЫ УКРАИНЫ

Проведен анализ нормативно-правовых актов, регулирующих некоторые вопросы процессов добычи нефти и газа для нужд страны в целом и военно-промышленного комплекса Украины в частности. Рассмотрены и проанализированы общие тенденции развития нефтегазового сектора, добычи нефти и газа – как составляющих национальной безопасности и обороны Украины.

Отсутствие системы в правовом регулировании сферы добычи нефти и газа, в том числе и для обеспечения потребностей безопасности и обороны, представляет реальную угрозу национальным интересам Украины, поэтому указанная тематика является весьма актуальной в сегодняшних условиях.

В условиях недостаточного ресурсного обеспечения, сокращения запасов углеводородного топлива, зависимости от монопольных поставок энергетических ресурсов и неэффективного использования ресурсов в секторе безопасности и обороны злободневным становится вопрос правового регулирования процессов добычи нефти и газа для нужд национальной безопасности и обороны Украины. Кроме того, большое количество косвенных внутригосударственных факторов, а именно: отсутствие четко определенных стратегических целей, приоритетных направлений и задач социально-экономического, военно-экономического и научно-технического развития; высокая зависимость национальной экономики от внешних рынков; недостаточный уровень защищенности критической инфраструктуры от террористических посягательств и диверсий; неэффективное управление безопасностью критической инфраструктуры и систем жизнеобеспечения и др., только усиливают необходимость быстрого принятия конкретных шагов на пути решения этого вопроса.

Ключевые слова: национальная безопасность и оборона Украины, энергетическая безопасность, нефтегазовый сектор, добыча нефти и газа, правовое регулирование процессов добычи нефти и газа.